

**VÅRPROMENAD MED ÖHF
I RYDBO SALTSJÖBADS OMGIVNINGAR**

2002-05-04

**UNDER LEDNING AV
HANS ROCKBERG**

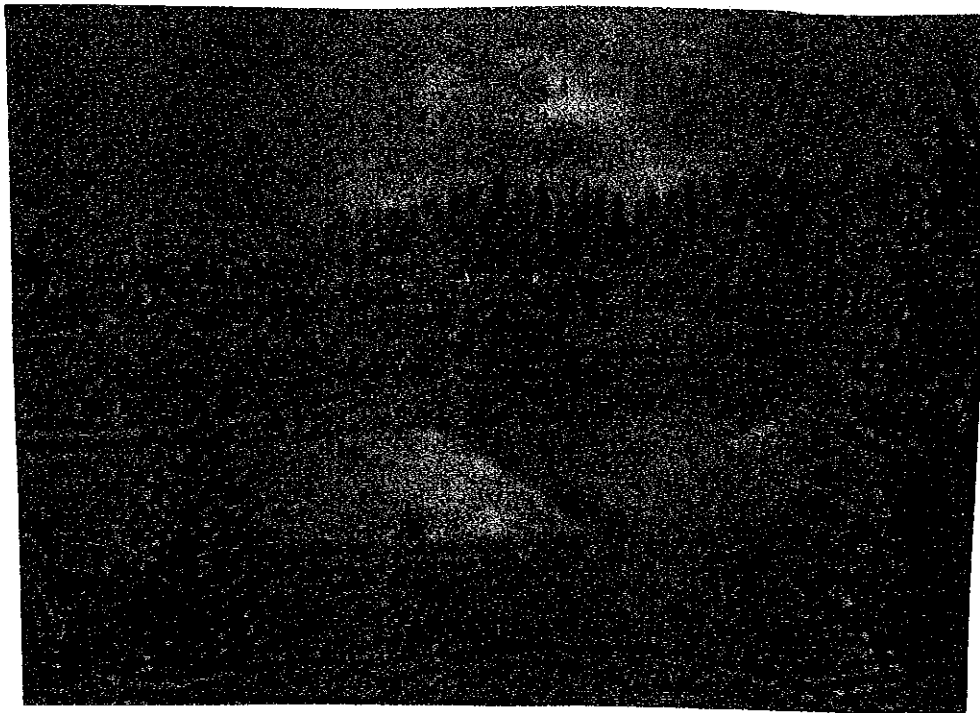
ÖSTERÅKERS HEMBYGDS- OCH FORNMINNESFÖRENING

1. STARTPLATS VID SVINNINGE HANDEL

Till höger på andra sidan av Svinningevägen ser vi ett gammalt gränsröse (omnämns på 1687 års karta) som markerar dels sockengränsen och dels gräns mellan Svinninge och Valsätra ägor.

Strax intill ser vi även provgropar för brytning av fältspat. Denna verksamhet var omfattande vid Svinninge gård från 1885 till slutet av första världskriget. Fältspaten användes bla vid Rörstrands porslinsfabrik.

På samma plats står vi även på en kvarvarande sträcka av den äldre Svinningevägen som ersattes av den nuvarande år 1922. Den nya vägen skapade en bra förbindelse till Svinninge, Nantes och övriga områden längs vägen samt något senare till Resarö. Färjförbindelse till Resarö startade 1930 och upphörde på slutet av 60-talet när Resarö fick ny vägförbindelse via den nya Vaxholmsvägen. Bussar gick mellan Rydbo och Resarö.

2. TORPET SVINNINGE LÖT (Tidigare Svinlöten)

Torpet hörde trots namnet Svinninge till Rydboholm slotts domäner som sträckte sig ända hit fram. När Braheätten dog ut och ersattes av von Essen 1930 var slottet i stort behov av finansiella medel för att täcka skatter och upprustningskostnader. Sålunda såldes åtta gårdar inom Svartgarn, Valsätra och Skåvsjö till sportstugetomter som blev dagens Hästängsudd, Rydbo Saltsjöbad, Svavelsö och Valsätra.

Svinninge Löt är ett torp med anor från början av 1700-talet även om dagens äldsta byggnad är från mitten av 1800-talet. Namndelen Löt har sitt ursprung i ordet *lutning* och stämmer bra med läget i denna sluttning. Ändå är nog den bästa tolkningen *Hage*. Alltså Svinninge Hage (eller Svinhagen). På samma sätt talas det om Ubby löten längre fram på vandringen. Där finns ingen bostad men dock typiska hagar.

Den gamla vägen hade vid torpet ett vägsکیل där vägen delade sig mot Valsätra (och Skåvsjö) och mot Boda. Vägen till Boda gård följde inte dagens utan gick istället till höger om berget vid Svinninge handel. Vi fortsätter vandringen upp bakom torphuset där vi kan se torparens gamla åkrar.

3. VALSÄTRA GÅRD

Valsätra gård lär ha historia redan på 1600-talet. I kyrkböckerna finns gården sedan 1732 med bonden Eric Ersson. I början fanns här inte så mycket folk. Man höll sig med en piga och en dräng samt en tjänstegosse och en hjälpflicka. Under 1800-talet kunde man hålla sig med mer folk. 7-8 drängar och 4-5 pigor.

I dag finns bara ett fåtal av gårdsbyggnaderna kvar. På 70-talet fanns dock fortfarande flera av de gamla husen, tex på andra sidan vägen ladugård och lada och ännu ett bostadshus på tomten.

Ägorna sträckte sig upp mot skogen där idag sommarstugetomter ligger. På samma sätt ned mot sjön där även ett trädgårdsmästeri fanns fram till.. Jordbruket lades ner i början av 30-talet då marken styckades av till tomter. Tomterna är ovanligt stor 30-40 000 kvm. Tanken var att man skulle kunna hålla sig med någon boskap, tex en ko och någon get.

I en husförhörslängd från 1790-talet berättas en dramatisk händelse. Pigan Brita Jansdotter och drängen Johan Hansson mördade sitt barn på Rydboholmsängen när de skördade hö den 8 augusti 1795. De dömdes den 2 maj 1796. Johan blev halshuggen och steglad medan Brita fick 30 par ris och uppenbar kyrkoplikt och sex år på tukthus.

4. PRÄSTTORPET

Torpet finns nämnt i husförhörslängderna från 1732. Under 1700- och 1800-talen kan man se att det funnits plats för olika hantverkare vid torpet. Det har varit skomakare, sockenskräddare och sockenskomakare.

Vid förra sekelskiftet bodde här jämvägsarbetare, gruvarbetare, murare och arbetskarlar.

Jordbruket upphörde 1950.

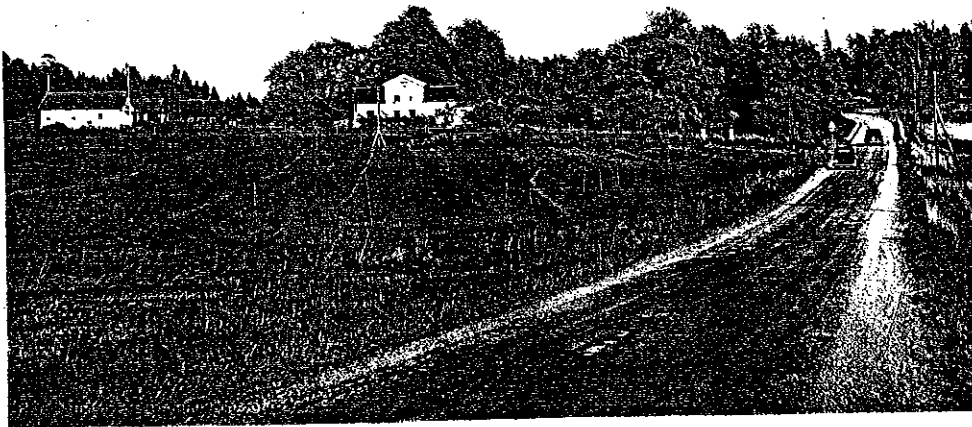
5. UBBY SKOLA

Ubby småskola var i drift mellan 1907 och till mitten av 40-talet. Den byggdes samtidigt och likadan som skolorna i Rydbo och Bogesund. Man undervisade årsklasserna 1-3 i en grupp om 20-25 elever.

Efter småskolan flyttades man till "Storskolan" vid Klockargården närmare Östra Ryds Kyrka.

6. GAMLA PRÄSTGÅRDEN I UBBY

Östra Ryds prästgård fanns här till 1937 då den nuvarande prästgården i Björkeby invigdes. Nu hade man flyttat tillbaka till det ursprungliga läget. I Ubbby flyttade flygkapten Ahlsell in. Han flög bla ambulansflyg vid F2 i Hägernäs, men är kanske mest känd för att ha flygit under Västerbron i Stockholm. En bedrift som lär ha satt stopp för hans vidare flygkarriär. I början av 1960-talet brann prästgårdens huvudbyggnad ned till grunden och har ej återuppbyggts. Svinningevägen gjorde tidigare en sväng norr om prästgården och förbi skolan. Där vägen går utanför gården och på berget intill fanns tidigare en vacker trädgård.

7. Gräsvreten

Gräsvreten är en vacker hagmark som brukats av prästgården i Ubbby. Här var från 30-talet fram till slutet av 50-talet festplats med dansbana, skjutbana och annan underhållning. Tillställningarna anordnades av Skytteföreningen och Idrottsföreningen i Östra Ryd. Det var fester både vid midsommar och på hösten.

8. Rydbo Saltsjöbad Affären

Vid infarten till vägen mot Rydbo Saltsjöbad ligger ett hus som från mitten av 30-talet till slutet av 40-talet varit en gammaldags lanthandel.

